

COVID-19 Pandemisinin Türk Vergi Gelirlerine Etkisi: Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin 2017-2021 Dönemi Analizi

Periodic Effect Of The COVID-19 Pandemic On Turkish Tax Revenues: Analysis Of Central Government Tax Revenues For The 2017-2021 Period

Makale Başvuru Tarihi: 23.11.2021
Makale Kabul Tarihi: 23.12.2021
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Dr. Öğr. Üyesi Gazi SONKUR *

Alper KILIÇASLAN **

Anahtar Kelimeler:

Covid-19, Merkezi Yönetim, Genel Bütçe, Vergi Gelirleri.

ÖZET

2019 yılı Kasım ayında ilk defa Çin Halk Cumhuriyetinin Hubei Eyaletinin Wuhan kentinde görülen Covid-19'un, tüm dünyada çok önemli etkileri olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2020 Mart ayında pandemi olarak ilan ettiği bu salgın yüzünden ülkeler zorunlu olarak birtakım tedbirler almışlardır. Ancak kamu kesimi tarafından alınan bu tedbirler doğal olarak kamu bütçelerine önemli maliyetler yüklemiştir. Bu çalışma Türkiye'de kamu gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturan vergi gelirlerinin Covid-19 öncesi ve Covid-19 sonrası durumunun ele alınması amacıyla yapılmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Merkezi Yönetim Gelirleri tabloları doküman incelemesi tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışmada 5 dönem incelenmiştir. Dönem incelemelerinde Covid-19 öncesi dönem için 2017, 2018, 2019 yılları, Covid-19 sonrası için de 2020 yılı ve 2021 yılı ilk altı aylık sonuçları baz alınmıştır. Dönem sayısının sınırlı olması nedeniyle istatistiksel analiz kısıtı oluşmuştur. Bu sebeple verilerin tablolarla açıklanması yoluna gidilmiştir. Vergi gelirleri olarak Merkezi Yönetim Bütçesi seçilmiştir.

Keywords:

Covid-19, Central Government, General Budget, Tax Revenues.

ABSTRACT

Covid-19, which was first seen in Wuhan, Hubei Province of the People's Republic of China in November 2019, has had very significant effects all over the world. Due to this epidemic, which the World Health Organization declared as a pandemic in March 2020, countries have taken some mandatory measures. However, these measures taken by the public sector naturally imposed significant costs on public budgets. This study was carried out in order to deal with the pre-Covid-19 and post-Covid-19 situation of tax revenues, which constitute a significant part of public revenues in Turkey. Central Government Revenues tables published by the Revenue Administration and the Ministry of Treasury and Finance were analyzed by document analysis technique. In the study, 5 periods were examined. In the period analysis, the results of 2017, 2018, 2019 for the pre-Covid-19 period, and the first six months of 2020 and 2021 for the post-Covid-19 period are taken as a basis. Due to the limited number of periods, statistical analysis constraint has occurred. For this reason, the data was explained with tables. Central Government Budget has been selected as tax revenues.

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, gazisonkur@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4299-0981>.

** Doktora öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye ABD, kilicaslan@kilis.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1861-0259>.

1. GİRİŞ

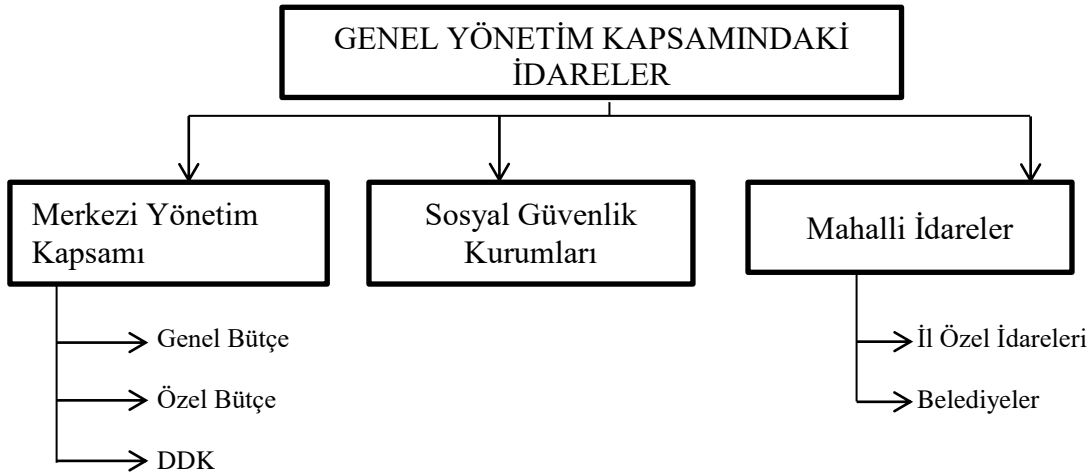
Bütçe hakkını kullanma yetkisine sahip tüm yönetimlerin en başta önem verdiği konuların başında vergi gelirleri gelmektedir. Çünkü toplanan/toplanacak vergiler kamu harcaması şeklinde kullanılacak ve halkın refahı sağlanmaya çalışılacaktır. Kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en temel kamu geliri kalemi vergilerdir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de vergiler kamu harcamalarının finansmanında en temel kaynaktır. Anayasanın 73. maddesinde, “*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir*¹.” denilmek suretiyle vergi ödevi anayasal güvence altına alınmıştır. Bu güvence sadece kamu tarafında değil, mükellef² tarafında da aynı şekilde güvence altındadır. Vergi mükellefleri vergi ödevlerini yerine getirirken kendini güvende hissetmelidir ki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirebilsin. Bunu sağlamanın yolu vergisel kanuni düzenlemelerin ancak yasama organı ile yapılabilmesidir. İşte bu nedenle vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulup, değiştirilebileceği ya da kaldırılabilceği anayasal güvence altına alınmıştır. Ancak vergilerin son yıllarda maliye politikasının etkin bir aracı olarak kullanıldığı görülse de Anayasada vergilerin istisna, muafiyet, indirim ve oranları dışındaki düzenlemelerine yasama organı yetkili kılınmıştır.

Türkiye’de yönetim yapısı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu³ ile çizilmiştir. Buna göre tüm kamu idareleri “Genel Yönetim” olarak adlandırılmaktadır. Genel Yönetim kapsamı kendi içerisinde üç kısma ayrılmaktadır. Birincisi Merkezi Yönetim kapsamı, ikincisi Sosyal Güvenlik Kurumları ve üçüncüsü ise Mahalli İdarelerdir. Genel yönetim kapsamı Şekil 1’de gösterilmiştir.

¹ 1982 Anayasası, 09.11.1982 tarih ve 17863 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

² 12.01.1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vergi Usul Kanununun 8.inci maddesinin 1.fikrasında mükellef; vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzel kişidir.

³ 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Şekil 1. Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmamızda Covid-19 pandemisinin yukarıda belirtilen genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden Merkezi Yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin vergi gelirlerini nasıl etkilediği sorunsalı üzerinde durulmuştur. Çünkü Türkiye’deki vergilerin çok büyük bir kısmı merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından toplanmaktadır. Ayrıca Merkezi Yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin kesinleşmiş gelir ve gelir tahminleri kamuoyuna açıklanmış olup daha doğru sonuçlara ulaşılabilecektir.

2. COVID-19 PANDEMİSİNİN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ ETKİLERİ

Covid-19 pandemisinin dünya ekonomisi üzerinde oldukça fazla etkisi olmuştur. Bu etkiler ilk bakışta sağlık alanında kamu harcamalarının artması sonucu bütçe açıklarının artması şeklinde düşünülse bile sadece bu alanla sınırlı kalmadığı, bunun yanında üretim ve tüketim, bankacılık, hane halkı ve işletmeler üzerinde de yıkıcı etkilerinin olduğunu ifade etmek gerekir. Virüsün yayılımının engellenmesi için ekonomik ve sosyal içerikli kamusal tedbirlere başvurulmuştur. Tedbirler kapsamında bazı ülkeler büyük miktarlarda ekonomik paketler açıklamıştır. Bu paketlerin tutarı; Japonya’da 2,2 trilyon dolar, ABD’de 2 trilyon dolar, AB’de 750 milyar Euro, Almanya’da 750 milyar Euro, İngiltere’de 350 milyar sterlin ve Fransa’da 110 milyar Euro’yu bulmuştur (BBC, 2020).

Covid-19, 2020 yılının ortalarında küresel bir salgına dönüşmüştür. 2021 yılı Kasım ayı itibariyle 249 milyonun üzerinde vaka ve 5 milyonun üzerinde ölüm raporlanmıştır (Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021). Salgının etkisiyle yaşanan krizi sınırlandırmak amacıyla tüm dünyada bazı kısıtlama tedbirleri alınmış, kısıtlamalarla birlikte ekonomik faaliyetler ve ticaret daralmış, işsizlik oranları artmıştır. Salgının ekonomiler

üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla genişletici para ve maliye politikaları devreye alınmıştır (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021).

Covid-19 pandemisinin yarattığı olumsuz koşullar dünyada ülke ekonomilerinde daralmalara sebep olmuştur. Buna göre yüz yüze temas gerektirmeyen imalat sektöründe daralma sınırlı, toparlanma hızlı gerçekleşmiştir. İmalat sektörünün aksine yakın temasın yoğun olduğu hizmetler sektöründe daralma keskin, toparlanma ise sınırlı olmuştur (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021). Küresel ekonomi 2020 yılının Haziran ayında yüzde 4,9 daralma tahminlerine nazaran yüzde 3,3 oranında daralmıştır. Bu dönemde gelişmiş ülke ekonomileri ortalama yüzde 4,7 daralırken, gelişmekte olan ekonomilerdeki daralma ise yüzde 2,2 olarak gerçekleşmiştir. Avro Bölgesinde ise daralma yüzde 6,6'ya ulaşmış olup, ABD'de ise yüzde 3,5 seviyesinde kalmıştır. Salgının başladığı Çin ise aldığı tedbirlerle hızla toparlanarak 2020'yi yüzde 2,3'lük bir büyüme ile kapatmıştır. Bununla birlikte ekonomik aktivitedeki daralma neticesinde küresel ticaret hacmi 2020 yılında yüzde 8,5 azalmıştır (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021).

Yukarıda da ifade edildiği üzere devletler Covid-19 pandemisinin ekonomik etkilerinin bertaraf edilebilmesi adına her alanda önlemler alınmıştır. Bu kapsamda en çok etkilendiği düşünülen hane halkı ve işletmeler için bazı para politikaları ve finansman desteği ile birlikte bazı vergisel önlemler alınmıştır (IMF, 2020). Bu vergisel önlemler; işgücü maliyetlerinin azaltılması için ücretler üzerinden uygulanan gelir vergisi gibi vergi ve sosyal güvenlik katkı paylarının kaldırılması veya ertelenmesi, sağlık ve acil durum yönetimi ile ilgili sektörlerde çalışanların fazla mesai ücretleri için vergi teşviklerinin sağlanması, vergi iade süreçlerinin kısaltılması, vergi beyan ve ödeme sürelerinin ertelenmesi, geçmiş dönem verilerine dayalı olarak uygulanan geçici vergilerin ertelenmesi veya geleceğe yönelik tahminlerle düzeltilmesi, KDV ve ihracatta alınan gümrük vergilerinin ertelenmesi, tahsili mümkün olmayan alacakların kayıtlardan silinmesinin ve bunlara ilişkin KDV indiriminin kolaylaştırılması, matrahın cari reel değeri yansıtmayabildiği (örneğin, emlak vergileri gibi) vergilerin ertelenmesi veya kaldırılması, mali zararın ileriye taşınma sürelerinin uzatılması veyahut geriye yürütülmesine izin verilmesi gibi önlemlerdir⁴.

3. COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ ETKİLERİ

Covid-19 tüm dünyada her anlamda yıkıcı etkiler bırakırken Türkiye'de de aynı şekilde sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Tüm ülkeler gibi Türkiye'de de kısıtlamalar, tedbirler ve

⁴ <https://www.pwc.com.tr/covid-19-kapsaminda-dunyada-ve-turkiyede-alinan-vergi-onlemleri> Erişim Tarihi: 23.10.2021

işletmeler ile hane halklarının desteklenmesi gibi politikalar yürürlüğe konulmuştur. 2020 yılında Türkiye ekonomisi, Covid-19 salgınının olumsuz etkilerini yılın ikinci çeyreğinde belirgin bir şekilde hissetmiştir. Bununla birlikte, salgının olumsuz etkisini azaltmaya yönelik alınan tedbirler ve kredi genişlemesinin desteğiyle, yılın ikinci yarısında güçlü büyüme kaydedilmiştir. Türkiye, 2020 yılında reel olarak yüzde 1,8 büyüyerek G-20 ülkeleri arasında Çin ile birlikte pozitif büyüme kaydeden iki ülkeden biri olmuştur (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021).

Türkiye’de salgın sürecinde kamu sağlığının korunmasına yönelik alınan tedbirlere ek olarak bu salgının ekonomi üzerindeki negatif etkilerinin azaltılması için “Ekonomik İstikrar Kalkanı” adı verilen bir paket hazırlanmıştır. Bu paket kapsamında alınan önlemler şunlardır (Avcı ve Yeniçeri, 2020:127):

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) 17 Mart 2020 tarihinde politika faizini 100 baz puan indirmiştir.
- Ekonomi yönetimi tarafından özel sektöre 100 milyarlık TL’lik destek paketi hazırlanmıştır. Bu paket kapsamında pandemi nedeniyle nakit sıkıntısına düşen sektörlerle doğrudan ve dolaylı parasal destek verilmesi, ödeme ertelenmesi ve düşük gelirlilere nakit yardımı şeklinde gerçekleşmiştir.
- Kamu bankaları ve özel bankaların destek paketleri ile kendi müşterilerini desteklemeye yönelik adımlar atılmıştır.
- Bu önlemlerin yanında önemli ölçüde vergisel önlemlere de başvurulmuştur.

Türkiye’de Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Gelir İdaresi Başkanlığı, vergi kanunlarından aldığı yetki çerçevesinde beyan, bildirim (e-yükümlülükler dâhil) ve ödeme sürelerinin ertelenmesine yönelik düzenlemeler yapmıştır (Coşkun, 2020:400).

Yine TÜBİTAK tarafından Covid-19’un etkilerinin bertaraf edilebilmesine yönelik proje desteklemeleri başlamıştır. Vergisel anlamda aşağıdaki üç somut öneri geliştirilmiştir:

- Vergi yükünün mali güce göre adaletli ve dengeli dağılımının sağlanabilmesi için çok taraflı dijital ekonominin vergilendirilmesi çalışmaları tamamlanarak küresel vergi tabanı kavranmalıdır.
- Mali gücü göre vergilendirme ilkesi gereğince servet vergisi getirilirken net varlık matraha esas alınmalıdır.

- İklim krizinin geldiği nokta göz önünde bulundurulduğunda fosil yakıt enerji vergi teşvikleriyle müteşebbisler lehine yaratılan yasa önünde eşitsizliğin haklı nedeninin objektif ve makul olup olmadığı yeniden sorgulanmalıdır (TÜBİTAK, 2021).

Covid-19 pandemisi ülkelerin kamu harcama oranlarını önemli ölçüde artırmıştır. Kamu harcamalarının finansmanı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük ölçüde vergilerle karşılanmaktadır. Ancak kısıtlamalar sebebiyle ticaret yapılamaması mükellef kesiminde büyük gelir kayıplarına ve bu da beraberinde ülkenin vergi kayıplarına yol açmıştır. Pandeminin etkisinin hissedildiği özellikle 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye’de vergi gelirlerinde bir azalma olmuştur. Ancak bu vergi kayıplarının sadece belirli vergi türlerinde olduğu söylenebilir. Vergi türleri itibariyle azalmaların hangi vergi türlerinde yoğunlaştığı konusuna girmeden önce Türkiye’deki çalışmamıza konu merkezi yönetim yapısı ve merkezi yönetim gelirleri aşağıda incelenmiştir.

4. MERKEZİ YÖNETİM GELİRLERİ

Yukarıda da açıklandığı üzere Merkezi Yönetim deyince kapsam içine Genel Bütçe, Özel Bütçe ve Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar (DDK) bütçeleri gelmektedir. Genel bütçeli kurumlara örnek olarak TBMM başta olmak üzere yüksek mahkemeler ve bakanlıklar gelmektedir. Özel bütçeli kurumlar ise YÖK, ÖSYM ve üniversitelerdir. DDK’lar ise RTÜK benzeri kurumlardır. Bu kurumlar 5018 sayılı Kanunda I, II, III sayılı cetvellerde sırasıyla sayılmışlardır.

4.1. Genel Bütçe Gelirleri

Genel bütçeli kurumların gelirleri olarak; vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağışlar ve yardımlar ile özel gelirler, faizler, paylar ve cezalar, sermaye gelirleri ve alacaklardan tahsilat olmak üzere altı başlık altında sınıflandırabiliriz.

4.1.1. Vergi Gelirleri

En fazla tahakkuk ve tahsilatın yapıldığı gelirler vergi gelirleridir. Bu kategoride bulunan vergiler; gelir ve kazanç üzerinden alınan vergiler, mülkiyet üzerinden alınan vergiler, dahilde alınan mal ve hizmet vergileri, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler, damga vergisi, harçlar ve başka yerde sınıflandırılmayan diğer vergilerdir.

Gelir ve kazanç üzerinden alınan vergiler, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisidir. Bu vergiler Cumhuriyetimizin en eski vergilerindedir. 1949 yılında Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu kabul edilmiş olup vergi alanında o yıllarda ciddi bir reform olarak kabul

edilmektedir. Bu Kanunların hazırlanmasında Batı hukukundan ve özellikle Alman vergi düzenlemelerinden faydalanılmıştır (Bilici, 2012:143).

Mülkiyet üzerinden alınan vergiler Veraset ve İntikal Vergisi ile Motorlu Taşıtlar Vergisidir. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri çoğunlukla dolaylı vergiler sınıflamasına tabidir. Katma Değer Vergisi, özellikle petrol ve doğalgaz ürünleri ile motorlu taşıtlar, alkollü içkiler, tütün mamulleri, kolalı gazozlar ve dayanıklı tüketim ve diğer mallardan alınan Özel Tüketim Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Şans Oyunları Vergisi, Özel İletişim Vergisi ve Dijital Hizmet Vergisi⁵ diğer vergi gelirleridir.

4.1.2. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Tarihsel süreç içerisinde devletlerin en önemli gelir kalemlerinden olan teşebbüs ve mülkiyet gelirleri; devlete ait olan mal satış gelirleri, yol, köprü otoyol geçişlerinden elde edilen gelirler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu bankaları gelirleri, hazine portföyü iştirak gelirleri, iktisadi devlet teşekkülleri gelirleri, taşınır-taşınmaz kira gelirleri ve kurum karlarından oluşmaktadır. Bu sınıflandırmaya giren gelirler günümüzde neo-liberal politikaların da etkisiyle minimize edilen devlet yapısı içerisinde pek fazla yer tutmamaktadır.

4.1.3. Alınan Bağışlar ve Yardımlar İle Özel Gelirler

Bağışlama konusu ile ilgili Türk Borçlar Kanununun 285 inci maddesinde; *“Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir.”* hükmü bulunmaktadır. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere karşılıksız olarak bir kazandırma söz konusudur. İşin diğer tarafında kamu varsa, bu durumda nasıl bir yöntem izlenecektir? Bu sorunun cevabını ise 5018 sayılı Kanunda görmekteyiz. Mezkûr Kanunun 40’ıncı maddesinde; *“Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi tarafından, kamu hizmetinin karşılığı olarak veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanamaz, benzeri adlar altında tahsilat yapılamaz. Kamu idarelerine yapılan her türlü bağış ve yardımlar gelir kaydedilir. Nakdi olmayan bağış*

⁵ Dijital Hizmet Vergisi 07.12.2019 tarihli ve 30971 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Oldukça yeni bir vergi kanunudur. Daha çok sosyal medya alanındaki gelirlerin kayıt altına alınmasını amaçlayan bu vergi 1 Mart 2020 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Verginin konusu;

a) Dijital ortamda sunulan her türlü reklam hizmetleri (reklam kontrol ve performans ölçüm hizmetleri, kullanıcılarla ilgili veri iletimi ve yönetimi gibi hizmetler ile reklamın sunulmasına ilişkin teknik hizmetler dâhil)
b) Sesli, görsel veya dijital herhangi bir içeriğin (bilgisayar programları, uygulamalar, müzik, video, oyunlar, oyun içi uygulamalar ve benzerleri dâhil) dijital ortamda satışı ile bu içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine veya bu cihazlarda kullanılmasına yönelik dijital ortamda sunulan hizmetler
c) Kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçebilecekleri dijital ortamların sağlanması ve işletilmesi hizmetleri (kullanıcılar arasında bir mal veya hizmetin satılmasına veya satılmasının kolaylaştırılmasına yönelik sunulan hizmetler dâhil)’dir (Bknz.https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat. Erişim Tarihi: 20.10.2021)

ve yardımlar, ilgili mevzuatına göre değerlemeye tâbi tutularak kayıtlara alınır.” denilmek suretiyle kamu hizmetinin karşılığında (illiyet bağı kurularak) herhangi bir gelir tahsilatının olmayacağını, fakat kamu idarelerine bağış veya yardım yapılabileceğini ifade etmiştir.

4.1.4. Faizler, Paylar ve Cezalar

Faiz kavramı, işletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema olarak tanımlanmaktadır⁶. Devletin söz konusu tanıma uygun faiz geliri de borç verme işlemlerinden kaynaklanan faizler, borçlanma senedi geçmiş gün faizleri ve primli satış gelirleri ile diğer faizlerdir.

Ancak devletin kar etme amacı gütmeyeceği, daha çok vergilendirme süreci içerisindeki vergiyi doğuran olay meydana geldikten sonra tahakkukun gecikmesinden kaynaklanan gecikme faizi de gelirler arasında sayılmaktadır. Gecikme faizinde adalet duygusuyla hareket edilmektedir. Diğer bir anlatımla gecikme faizinde zamanında vergi ödevlerini yerine getiren mükellefle zamanında yerine getirmeyen mükellef arasında denge gözetilmektedir. Bu faizler, vergi, resim ve harç gecikme faizi olarak tanımlanır.

Paylar ise, genel bütçe için özel bütçeden ve DDK'lardan alınan paylar, eğitim özel geliri, tasfiye edilen fon gelirleri, GSM işletmelerinden alınan paylar, kaynak kullanımı destekleme fonu kesintileri, elektronik ve haberleşme sektörüne ilişkin ARGE ve eğitim faaliyetleri paylarıdır.

Para cezaları yasalara aykırı hareket etmenin sonucunda ortaya çıkan ve aykırılığa sebep olan kişiyi caydırma amacı güden bir gelir türüdür. Burada temel amaç gelir elde etmek değil, vatandaşı korumak ve güvende tutmaktır. Bu para cezaları yargı organları tarafından verilebileceği gibi, idareler tarafından da verilebilmektedir. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun⁷ 331 inci maddesinde ceza tanımı; “*Vergi kanunları hükümlerine aykırı hareket edenler, bu kitapta yazılı vergi cezaları (vergi ziyat cezası ve usulsüzlük cezaları) ve diğer cezalar ile cezalandırılırlar.*” şeklinde yapılmıştır.

4.2. Özel Bütçe Gelirleri

Merkezi yönetim sınıflandırmasında yer alan özel bütçeli kurumların YÖK, ÖSYM ve tüm devlet üniversiteleri olduğu daha önce belirtilmişti. Özel bütçeli idarelerin genel bütçeli idarelerden temel farklarından birisi öz gelir veya özel gelire sahip olabilmesidir. Yani özel bütçeli idarelere bazı gelirleri toplayabilme ve harcayabilme yetkisi verilmiştir. Ancak bu

⁶ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr> Erişim Tarihi: 20.10.2021

⁷ 10.01.1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

gelirler özel bütçeli idarelerin toplam bütçesinin çok az bir kısmını oluşturmaktadır. Bütçelerinin ortalama %90'dan fazlası genel bütçe tarafından finanse edilmektedir. Bu oran Açıkoğretim Fakültesi gibi tüm Türkiye'ye hitap edebilen bir fakülteyi bünyesinde barındıran bir üniversite için farklı olabileceği gibi daha mütevazı bir üniversite için farklı olabilmektedir. Örneğin Anadolu Üniversitesinin 2021 yılı yayımlanmış Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporunda⁸ genel bütçeden alınan pay %70 iken Kırıkkale Üniversitesinin 2021 yılı yayımlanmış Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporunda⁹ genel bütçeden alınan pay %93,5'tur.

Öz gelir veya özel gelir uygulaması, yani özel bütçeli idarelere kendi gelirini tahsil etme ve özel ödenek kaydetme yetkisi, bütçenin temel ilkelerinden olan genellik ilkesinin gayrisafilik boyutuna kural olarak uygun iken, adem-i tahsis ilkesine aykırılık teşkil etmektedir (Söyler, 2006:190).

4.3. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Gelirleri

Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar; radyo ve televizyon, bilgi teknolojileri, sermaye piyasası, bankacılık, enerji piyasası, kamu ihaleleri, rekabet, kamu gözetimi, muhasebe ve denetim standartları, kişisel verileri koruma, nükleer, sigortacılık ve özel emeklilik gibi alanlarda kendi kuruluş kanunlarına göre faaliyet icra eden kurumlardır. Gelir tahsil etme ve harcama yetkileri bakımından özel bütçeli idarelerle benzerlik göstermelerine rağmen hazine yardımı açısından bu kurumlara, nispeten daha az kaynak aktarılmaktadır.

5. COVID-19 PANDEMİSİNİN MERKEZİ YÖNETİM GELİRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Türkiye'de merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri; genel bütçeli kurumlar, özel bütçeli kurumlar ve düzenleyici ve denetleyici kurumlardır. Gelir hacmi açısından genel bütçeli idareler toplam gelirin ortalama %97'sinden fazlasını karşılamaktadır. Bu sebeple Covid-19'un etkileri bakımından genel bütçeli kurumların gelirleri üzerinde yoğunlaşılacaktır.

5.1. Genel Bütçe Gelirleri Üzerindeki Etkiler

Genel bütçeli idarelerin gelirleri; vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağışlar ve yardımlar ile özel gelirler, faizler, paylar ve cezalar, sermaye gelirleri ve alacaklardan

⁸<https://sgdb.anadolu.edu.tr/sites/sgdb.anadolu.edu.tr/files/2021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Kurumsal%20Mali%20Durum%20ve%20Beklentiler%20Raporu%20.pdf> Erişim Tarihi: 22.10.2021

⁹<https://panel.kku.edu.tr/Content/strateji/K%C4%B1r%C4%B1kkale%20C3%9Cniversitesi%202021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Kurumsal%20Mali%20Durum%20ve%20Beklentiler%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi:22.10.2021

tahsilatlarıdır. Bu sayılan gelirlerin 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarındaki toplam gelirdeki oranları aşağıdaki Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Genel Bütçe Gelir Tahsilatı (% olarak)

YILLAR	Vergi Gelirleri	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Faizler Paylar ve Cezalar	Sermaye Gelirleri	Alacaklardan Tahsilat
2017	89	3	0	6	2	0
2018	87	3	0	9	1	0
2019	82	9	1	7	1	0
2020	85	5	1	8	1	0

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Tablo 1’e göre vergi gelirleri genel bütçe gelir tahsilatında 2017 yılında en büyük paya sahipken 2019 yılında en düşük paya sahip olmuştur. Seçilen yıllar arasında genel bütçede vergi gelirleri ortalama %85,75 paya sahiptir. İkinci olarak en fazla payın faizler paylar ve cezalarda olduğu görülmektedir. Bu pay genel bütçe gelirleri içerisinde ortalama %7,5’tur. Üçüncü olarak teşebbüs ve mülkiyet gelirleri bulunmakta olup ortalama payı %5’tir. Geri kalan %1,75’lik pay ise alınan bağışlar ve yardımlar ile özel gelirler, sermaye gelirleri ve alacaklardan tahsilata ait gelirlerdir. Görüldüğü üzere vergi gelirleri genel bütçeli idarelerin gelirleri arasında en büyük paya sahiptir.

Genel bütçe vergi gelirlerinin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla üzerindeki vergi yüküne ilişkin seçilmiş yıllara ait veriler aşağıda Tablo 2’de açıklanmıştır.

Tablo 2. Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü (1.000 TL)

YILLAR	GSYH (2009 BAZLI) (1)	VERGİ GELİRLERİ (2)	VERGİ YÜKÜ % (2/1)
2017	3.133.704.267	536.617.206	17,1
2018	3.758.773.727	621.536.356	16,5
2019	4.317.786.909	673.859.718	15,6
2020	5.046.883.307	833.250.502	16,5

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Genel bütçe vergi gelirlerinin GSYH içerisindeki vergi yükü oranlarında seçilmiş yıllarda önemli bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir. İlgili yıllar arasında ortalama vergi yükü %16,42 olarak gerçekleşmiştir.

Genel bütçeli idarelerdeki vergi gelirindeki artışlara ilişkin oranların seçilen yıllar itibariyle Yİ-ÜFE¹⁰ ve TEFE¹¹ artışı ile karşılaştırması aşağıda Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Genel Bütçe Vergi Gelirlerindeki Artışların Yİ-ÜFE ve TEFE Artışı İle Karşılaştırılması (1.000 TL)

Yıllar	Gerçekleşen Tahsilat	Bir Önceki Yıla Göre Tahsilat Artışı %	Yİ-ÜFE ve TEFE ARTIŞI		VERGİ GELİRLERİ TAHSİLAT ARTIŞI İLE Yİ-ÜFE ve TEFE ARASINDAKİ FARK	
			Geçen Yılın Aynı Ayına Göre Artış %	12 Aylık Ortalamalara Göre	Geçen Yılın Aynı Ayına Göre Artış %	12 Aylık Ortalamalara Göre
2017	626.082.414	18,2	15,47	15,82	2,7	2,4
2018	738.180.401	17,9	33,64	27,01	-15,7	-9,1
2019	820.148.186	11,1	7,36	17,56	3,7	-6,5
2020	983.258.493	19,9	25,15	12,18	-5,3	7,7

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Tablo 3’e göre gelirlerde Yİ-ÜFE ve TEFE açısından 2019 yılında bir azalma söz konusudur. Diğer taraftan vergi gelirleri tahsilat artışı ile Yİ-ÜFE ve TEFE arasındaki fark açısından vergi gelirleri 2020 yılında 2019 yılına göre %-5,3 gerçekleşmiştir. Ama 12 aylık ortalamalara göre 2020 yılında %7,7 olarak gerçekleşerek kaybı bir miktar telafi etmiştir.

Genel bütçe gelirleri arasında en fazla paylar Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisine aittir. Aşağıdaki tablolarda sırasıyla bu vergilerin seçilmiş yıllardaki tahsilat oranlarına değinerek GSYH’ye göre esnekleri incelenecektir.

5.1.1. Katma Değer Vergisi Üzerindeki Etkiler

Aşağıdaki Tablo 4’te Covid-19 pandemisinin Katma Değer Vergisi üzerindeki etkisi GSYH üzerinden incelenmiştir.

¹⁰ Kaynakta 2005-2020 yılları Yİ-ÜFE artışları baz alınmıştır.

¹¹ Kaynakta 1950-2004 yılları TEFE artışları baz alınmıştır.

Tablo 4. Katma Değer Vergisi Tahsilat Oranları ve GSYH Esneklikleri (1.000 TL)

YILLAR	GSYH	TOPLAM KDV TAHSİLATI ¹²	ARTIŞ %	ESNEKLİK
2017	3.133.704.267	206.679.678	22,43	1,16
2018	3.758.773.727	250.661.593	21,28	1,07
2019	4.317.786.909	270.152.810	7,78	0,52
2020	5.046.883.307	324.038.872	19,95	1,18

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Katma Değer Vergisi ülkemizde 3065 sayılı Kanunla¹³ yürütülmektedir. Bu vergi genel tüketim vergilerinin en gelişmiş türüdür. Bazı istisnalar dışında bütün mal ve hizmetleri kapsayan KDV, mal ve hizmetlerin satış fiyatı üzerinden hesaplanır. Satıcılar alış sırasında ödedikleri vergiden, satışta hesapladıkları vergiyi düşerek aradaki farkı vergi dairesine öderler (Pehlivan, 2019:359).

Tablo 4'te görüldüğü üzere 2017 ve 2018 yıllarında ortalama %21,85 oranında artmış bulunan KDV tahsilatı 2019 yılında %7,78 oranında artmıştır. Covid-19 pandemisinin 2020 yılında başladığı düşünülürse KDV tahsilatının 2020 yılında %19,95 oranında arttığı görülmekte olup çok az miktarda etkilenme olduğu söylenebilir.

5.1.2. Gelir Vergisi Üzerindeki Etkiler

Aşağıdaki Tablo 5'te Covid-19 pandemisinin Gelir Vergisi üzerindeki etkisi GSYH üzerinden incelenmiştir.

Tablo 5. Gelir Vergisi Tahsilat Oranları ve GSYH Esneklikleri (1.000 TL)

YILLAR	GSYH	TOPLAM GV TAHSİLATI ¹⁴	ARTIŞ %	ESNEKLİK
2017	3.133.704.267	143.962.939	16,39	0,85
2018	3.758.773.727	175.420.074	21,85	1,10
2019	4.317.786.909	207.849.896	18,49	1,24
2020	5.046.883.307	203.986.510	-1,86	-0,11

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

¹² Toplam içerisinde Dahilde Alınan KDV ve İthalde Alınan KDV dahildir.

¹³ 2.11.1984 tarihli 18563 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁴ Toplam içerisinde Dâhilde Alınan KDV ve İthalde Alınan KDV dâhildir.

Tablo 5’te Gelir Vergisi tahsilatının Covid-19 pandemisinin ağırlıklı olarak hissedildiği yıl olan 2020 yılında önemli ölçüde düştüğü görülmektedir. Önceki 3 yıl tahsilat ortalaması %18, 91 olan vergi 2020 yılında %20’ye yakın azalmıştır. Bundan da Covid-19 pandemisinin özellikle gelir vergisi mükellefleri açısından çok daha fazla olumsuz etkisinin olduğu sonucuna varılabilir.

5.1.3. Kurumlar Vergisi Üzerindeki Etkiler

Aşağıdaki Tablo 6’de Covid-19 pandemisinin Kurumlar Vergisi üzerindeki etkisi GSYH üzerinden incelenmiştir.

Tablo 6. Kurumlar Vergisi Tahsilat Oranları ve GSYH Esneklikleri (1.000 TL)

YILLAR	GSYH	TOPLAM KV TAHSİLATI	ARTIŞ %	ESNEKLİK
2017	3.133.704.267	57.868.208	23,39	1,21
2018	3.758.773.727	84.132.155	45,39	2,28
2019	4.317.786.909	87.528.217	4,04	0,27
2020	5.046.883.307	112.871.319	28,95	1,71

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Ülkemizde kurumların ayrı bir kanunla vergilendirilmesi, 1949 yılında Alman Kurumlar Vergisi Kanunundan yararlanılarak hazırlanan 5422 sayılı Kanunla başlamıştır. Bu Kanun 55 yılı aşkın uygulandıktan sonra yeni 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu¹⁵ uygulamaya konulmuştur (Bilici, 2012:213).

Tablo 6’da Kurumlar Vergisi tahsilatının 2017 ve 2018 yılları ortalaması %34,39 iken 2019 yılında birden %4,04’e düşmekte ancak 2020 yılında toparlanarak ortalamaya yakın bir şekilde %28,95’e yükselmektedir. Ancak yine de ortalamadan 5 puan civarında aşağıdadır. Covid-19 pandemisinin Kurumlar Vergisi mükelleflerine etkisi bu şekilde gerçekleşmiştir.

5.2. Özel Bütçe Gelirleri Üzerindeki Etkiler

Özel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin 5018 sayılı Kanunda II sayılı cetvelde yer aldığından bahsedilmiştir. Bu kapsamdaki idarelerin çoğunluğunu üniversiteler oluşturmaktadır. Genel bütçeli idarelerden temel farkları kendilerine ait öz gelir kullanma

¹⁵ 21.06.2006 tarih ve 26205 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

yetkisine sahip olmalarıdır. Aşağıdaki Tablo 7’de özel bütçeli idarelerin seçilmiş yıllar itibariyle gelir tahsilat oranları gösterilmektedir.

Tablo 7. Özel Bütçeli İdareler Tahsilat Oranları

YILLAR	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE TAHSİLAT ARTIŞI	GSYH’ye GÖRE ESNEKLİK	GSYH’ye GÖRE YÜZDE PAYLARI	TAHSİLATIN YÜZDE DAĞILIMI
2017	12,6	0,65	0,61	2,66
2018	24,1	1,21	0,63	2,71
2019	-11,9	-0,80	0,48	2,04
2020	2,9	0,17	0,43	1,82

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Tablo 7’ye göre özel bütçeli idarelerde 2019 ve 2020 yıllarında bir önceki yıla göre önemli ölçüde bir tahsilat azalışı yaşanmıştır. Covid-19’un etkilerinin 2020 ve 2021 yıllarında hissedilmeye başlandığı düşünülürse pandeminin özel bütçeli idareler açısından 2020 yılında etkisi olduğu söylenebilir.

5.3. Düzenleyici ve Denetleyici İdarelerin Gelirleri Üzerindeki Etkiler

Düzenleyici ve Denetleyici idareler 5018 sayılı Kanunda III sayılı cetvelde sayılmaktadırlar. Aşağıdaki Tablo 8’de bu kurumların seçilmiş yıllardaki tahsilat oranlarına değinilmiştir.

Tablo 8. Düzenleyici ve Denetleyici İdareler Tahsilat Oranları

YILLAR	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE TAHSİLAT ARTIŞI	GSYH’e GÖRE ESNEKLİK	GSYH’e GÖRE YÜZDE PAYLARI	TAHSİLATIN YÜZDE DAĞILIMI
2017	7,1	0,37	0,13	0,58
2018	23,1	1,16	0,14	0,59
2019	28,8	1,94	0,15	0,65
2020	16,5	0,98	0,15	0,66

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Tablo 8'e göre Düzenleyici ve Denetleyici idarelerde Covid-19 pandemisinin kayda değer bir etkilenme yaşanmamıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre %57'lik bir tahsilat azalışı olmasına rağmen GSYH içindeki pay değişmemiştir.

5.4. Toplam Merkezi Yönetim Gelirleri Üzerindeki Etkiler

Merkezi Yönetim gelirleri olarak genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler ve düzenleyici denetleyici kurumlar üzerindeki etkilerine değinilmişti. Aşağıdaki Tablo 9'da seçilmiş yıllardaki tüm merkezi yönetim gelirleri üzerindeki Covid-19 etkisi gösterilmektedir.

Tablo 9. Merkezi Yönetim Kapsamındaki İdareler Tahsilat Oranları

YILLAR	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE TAHSİLAT ARTIŞI	GSYH'e GÖRE ESNEKLİK	GSYH'e GÖRE YÜZDE PAYLARI	TAHSİLATIN YÜZDE DAĞILIMI
2017	15,1	0,78	23,00	100
2018	21,6	1,08	23,31	100
2019	16,9	1,13	23,72	100
2020	15,4	0,91	23,41	100

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, 2021

Merkezi Yönetim gelirleri olarak tek tek vergiler açısından önemli azalmalar olmasına rağmen toplamda seçilmiş yıllar itibariyle önemli bir değişiklik olmadığı Tablo 9'dan görülebilir. Covid-19 pandemisinin özellikle gelir vergisinde ciddi miktarda azalış göstermesine rağmen farklı vergilerdeki artışlar birlikte değerlendirildiğinde Türk ekonomisi açısından merkezi yönetim vergi gelirlerinde etkisinin sınırlı olduğu sonucuna varılabilir. Burada salgınla birlikte alınan tedbirler, vergi tecil ve taksitlendirmeleri sayesinde ödemede kolaylıklar ve gelir affı gibi politikaların etkili olduğu düşünülmektedir.

5.5. Covid-19 Pandemisinin 2021 Yılı İlk Altı Aylık Merkezi Yönetim Gelirlerine Etkisi

2021 yılı Ocak-Haziran döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 47,9 artarak 496,9 milyar TL, dış ticaret hariç vergi gelirleri ise yüzde 41,9 artışla 371,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Başta ithalde ve dahilde alınan KDV olmak üzere, gelir vergisi, kurumlar vergisi ve motorlu araçlar ÖTV'si gibi kalemlerde beklenenin üzerinde meydana gelen gerçekleştirmeler bu performansta etkili olmuştur. Bu dönemde vergi gelirlerindeki artışa en büyük katkıyı sağlayan ilk üç kalem sırasıyla; ithalde alınan KDV, dahilde alınan KDV ve gelir vergisi olmuştur. Yılın ilk çeyreğinde salgına karşı alınan

kısıtlayıcı tedbirlere ve vergi teşviklerine rağmen üretimin artması, talebin güçlü seyretmesi, e-ticaretin ve kartlı harcamaların artışı, gelir artırıcı tedbirler ve yapılandırma gelirleri nedeniyle gelir performansı beklentilerin üzerinde gerçekleşmiştir. (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2021).

Covid-19 pandemisine rağmen Türkiye'deki vergi gelirlerinin 2021 yılında beklenenin üzerinde performans göstermesi halkın tüketimden vazgeçmemesi, internet ortamında satışlara hızlı bir şekilde uyum sağlaması ve ihracatın önemli ölçüde artmasıyla üretimde yaşanan artışların istihdam sağlanmasına katkıda bulunması gibi etkenlere bağlanabilir. Ancak Covid-19 pandemisinin önemli derecede aşılma olmasına rağmen değişik varyantlar halinde devam etmesinin ekonomiye etkilerinin azaltılması için mevcut vergi politikalarının gözden geçirilerek sürdürülebilir hale getirilmesi önem arz etmektedir.

SONUÇ

Tarih boyunca dünyada birçok kriz meydana gelmiştir. Bu krizler patlak verdiği yıllardan itibaren on yıllar boyunca ülkeleri derinden etkilemiş ve derin izler bırakmıştır. Krizler hastalık salgınları şeklinde olabileceği gibi ekonomik krizler şeklinde de kendini göstermiştir. Özellikle 20.yy'ın ilk yarısında ortaya çıkan "ekonomik buhran" tüm dünyayı etkilemiş ve yönetimlerin uyguladıkları para ve maliye politikalarında kapsamlı değişikliklere yol açmıştır.

2019 yılı sonu 2020 yılı başlarında Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 virüsünün sıradan bir enfeksiyon olmadığı, yıkıcı ve çok sayıda ölümle sonuçlanabilen bir salgın olduğu 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nün "pandemi" ilanı ile tescillenmiştir. Bu tarih aynı zamanda ülkemizde de resmi olarak ilk vakanın görüldüğü tarihtir. Bu tarz salgınlar ortaya çıktığında hükümetler acil eylem planı oluşturur ve tüm dünyanın salgına ilişkin prosedür, tedbir ve politikaları benzer biçimde uygulanır. Salgınlar özellikle ülkeler arası seyahatlerin engellenmesiyle birlikte başta ticareti ve turizmi etkiler. Gelir kalemleri önemli ölçüde ticarete ve turizme dayalı ekonomiler ise bu durumdan öncelikle etkilenir. Böyle bir salgında hükümetlerin öncelikli amacı finansman sağlamak değil, kamu harcamalarının yönünü özellikle sağlık harcamalarına yöneltmektir.

Ülkemizde de Covid-19 salgınının yukarıda ifade edilen şekilde sonuçları ortaya çıkmıştır. Covid-19 pandemisinin psikolojik ve sosyolojik etkileri bir kenara bırakılırsa ekonomik açıdan ülkemizde de kamu harcamalarını artırıcı etkisi olmuştur. Artan kamu harcamalarının finansmanında vergilerin en önemli pay sahibi olduğu düşünüldüğünde ülkemizin bu pandemide vergi gelirlerinin, merkezi yönetim açısından harcamaları ne ölçüde finanse ettiği

ve ne kadar etkilendiği çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Pandemi öncesindeki üç yılda (2017, 2018, 2019) merkezi yönetim vergi gelirlerinde önemli bir değişikliğe rastlanmamış olmakla birlikte pandeminin etkisinin yoğun bir şekilde hissedildiği 2020 yılı ve 2021 ilk altı aylık sonuçlarda yine merkezi yönetim gelirlerinde kısmen etkilenme ortaya çıkmıştır. Toplam bazda merkezi yönetim gelirlerinde önemli bir değişiklik olmamasına rağmen kalem bazında 2020 yılında Gelir Vergisinde GSYH ile karşılaştırıldığında %20 civarında etkilenme söz konusu olmuştur. Buna karşılık Kurumlar Vergisinde etkilenme önceki yıllara göre sadece 5 puan civarında azalış şeklinde olmuştur. Merkezi yönetim kapsamındaki idarelerden Özel Bütçeli İdarelerde ise 2019 ve 2020 yıllarında etkilenme tespit edilmiştir. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların gelirlerinde tahsilat azalışı yaşanmasına rağmen GSYH payı değişmemiştir. Özel Bütçeli İdareler ve Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların gelirlerinin Merkezi Yönetim gelirleri içindeki toplam payları %2 civarındadır. Bu sebeple söz konusu idareler dışında Genel Bütçeli İdarelerin gelirleri çalışmamızın sonuçlarında önemli rol oynamıştır.

Covid-19 pandemisi henüz bitmemiş ve yıkıcı etkileri hala devam etmektedir. Aşı sayesinde biraz yavaşlamış olsa da bağışıklığın bilimsel çalışmalarda 6 ay ile sınırlandığı düşünüldüğünde kamu harcamalarının artma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bunun da vergi gelirleri alanında hükümetlere bir baskı unsuru olabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- AĞCAKAYA, Serpil (2017), "Kamu Mali Yönetimi ve Yeni Kamu Mali Yönetimi Anlayışı", Kamu Mali Yönetimi ve Denetimi, (Ed.Kamil Tüğen, Serpil Ağcakaya, Emine Uzunali), Ekin Yayınevi, Bursa, 1.baskı, ss.3-31
- ARSLAN, Ahmet (2014), Yeni Kamu Mali Yönetimi, Hermes Matbaacılık, Ankara, 2014
- AVCI, O. & YENİÇERİ, H. (2020). Vergi Sistemlerine Pandemi Ayarı. Turkish Studies, 15(6), 123-137. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44464>
- BİLİCİ, Nurettin (2012), "Vergi Hukuku", Seçkin Yayınevi, Ankara, s.143
- CHRISTENSEN, Tom, LEGREİD, Per (2002), "New Public Management: Puzzles of Democracy ", Çeviren M.Akif ÖZER, The Journal of Political Philosophy, Vol. 10, Number:3, 2002
- COŞKUN, N. (2020), "Covid-19 Pandemisi Ve Alınan Önlemlerin Vergi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 29, sayı 3, s 400-413

- GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref (2016), Yönetim Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 34.baskı
- IMF, (2020). Erişim adresi: <https://www.oecd-forum.org/posts/63721-tax-in-the-time-of-covid-19>
- PEHLİVAN, Osman (2019), "Vergi Hukuku", Celepler Yayınevi, Trabzon, s.359
- SÖYLER, İ., (2006), "Kamu Mali Yönetim Sisteminin Bütçe İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Eleştirel ve Normatif Bir Yaklaşım", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s.8/1, ss.187-208
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2021). Erişim adresi: https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm
- T.C.Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2021). Kamu Maliyesi Raporları. Erişim adresi: <https://www.hmb.gov.tr/kamu-maliyesi-raporlari>
- T.C.Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2021). Erişim adresi: <https://corona.cbddo.gov.tr/Home/DeathConfirmedRatio>
- TÜBİTAK, (2021). Erişim adresi: <https://www.tubitak.gov.tr/tr/duyuru/covid-19-ve-toplum-salginin-sosyal-beseri-ve-ekonomik-etkileri-bulgular-sonuclar-ve-oneriler>, Leyla ATEŞ, 120K638 nolu proje, COVID-19 Türk Vergi Politikası, Yönelimler ve Hukuki Öncelikler
- BBC, (2020). Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52828167> Erişim Tarihi: 15.11.2021